

MALAZGİRT VE ÇEVRESİ SÖZLÜ KÜLTÜR DERLEMESİ

Malazgirt-2018

HAZIRLAYANLAR

Proje Danışmanları

YUNUS ŞEN-HİLÂL ŞEN

Projeyi Hazırlayan Öğrenciler

YUSUF DEMİR-SÜMEYYE SÖNMEZ

Derleyen-Düzenleyen (Editör)

RASİM BÜYÜKCÖHCEN

Kürtçe-Türkçe Tercüme

NAZLI BELER-SEFA YATMAZ-ZELAL ÇİÇEK

Kapak Fotoğrafi

HAKAN POYRAZ

ÖN SÖZ

Bu eser, Tübitak-4006 Projesi kapsamında, sözlü kültürümüzün yaşatılması adına Adaksu Ortaokulu öğretmenleri ve öğrencilerinin gayretiyle hazırlamıştır. Ayrıca eserin hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen Adaksu halkına teşekkürü bir borç biliriz.

Saygılarımızla...

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	1
Halk Masalları ve Efsaneler.....	3
Batıl İnançlar.....	13
Maniler.....	14
Atasözleri.....	20
Deyimler.....	21
Tekerlemeler.....	23
Bilmeceler.....	24
Dua ve Beddualar.....	25
Kaynakça.....	27

Hacı Mehmet İVAK- 62 Yaşında

HALK MASALLARI VE EFSANELER

XECE(HACE) İLE SİYABEND'İN ÖYKÜSÜ (SÜPHAN DAĞI EFSANESİ)

Bundan yıllar önce, Süphan Dağı'nın eteklerinde, küçük bir köyde öksüz kalan Siyabend amcasıyla yaşamak zorunda kalır. Amcası ve yengesi ona eziyet ettiği için Siyabend oradan kaçır. Süphan Dağı'nda çok yorulur ve en sonunda uyur.

Düşünde bir alimin:
“Ey Siyabend! Uyandı-
ğında bu yerlerin hepsi
güllük gülistanlık ola-
cak, sırtın yere değme-
yecek fakat senin ölü-
mün bir geyiğin boynu-
zundan olacak.” der.
Siyabend bu düşü
önemsemeyip yoluna
devam eder. Adilcevaz-
'a gelir. Orada
Siyabend'in ünü yayıl-
mıştır. Bunu duyan

Kadri(Kada) onla savaşmak ister. Onun yanına gider ona savaşmak istediğini söyler. Siyabend bu teklifi kabul eder ve kıyasıya dövüşür-
ler. En sonunda yorulup ikisi de yere yığılır ve ardından el sıkışıp
arkadaş olurlar. Birlikte Süphan Dağı'na doğru yol alırlar. Sütey mev-
kiinde konaklamak için bir yer aralar. Yeşilliğin arasında bir çadır
görürler ve orada konaklamaya karar verip çadıra doğru giderler.
Oraya vardıklarında çadırın önünde halı dokuyan bir kadın görürler.

Kadın yüzünü onlara göstermeden onlarla sohbet eder. Siyabend bu kadının yüzünü görmek için Kada ile şakacıktan kavga etmeye başlarlar. Bu sırada yüzünü gösteren güzeller güzeli Xece'yi gören Siyabend ona aşık olur ve onunla evlenmek istediğini söyler. Xece ise buna kendisinin karar veremeyeceğini, gelip kendisini yedi büyük ağabeyinden istemesini söyler. Bunu duyan Siyabend ağabeylerinin nerede olduğunu sorar. Xece ava gittiklerini, akşam geleceklerini söyler. Akşam olunca Siyabend, ağabeylerinden Xece'yi ister, onlarda verirler.

Ertesi gün düğün hazırlıkları için Adilcevaz'da bir terziye gitmeye karar verirler ama giderken Siyabend'in içine bir kıskançlık düşer. Xece'nin ağabeyleri yine ava gittiği için Kada'yı Xece ile yalnız bırakmak istemez ve bunu onlara söyler. Kada, Siyabend'in bu söylediklerine önce güler sonra Xece'yi kaçırmayacağına söz verir. Ancak Siyabend buna inanmaz, bu durumda Kada'nın elini, ayağını bağlar ve yola koyulur. Terziye varan Siyabend, Xece'ye güzel bir gelinlik diktirmek ister. Terzi yarına kadar ancak bitirebileceğini söylediğinde o gece orada konaklamak zorunda kalır.

Sabah terzi ahırdan gelen bir sesle uyanır ve ahıra gittiğinde Siyabend'in atının çok hırçınlaştığını görür. Koşarak olup biteni Siyaben'de söyler. Siyabend atının bu durumunu Xece'nin zor durumda olduğuna yorar. Siyabend hemen yola koyulur Xece'nin evine varan Siyabend gördüklerine inanamaz. Xece ortada yok, Kada'yı yaralı, Xece'nin ağabeyini ise öldürülmüş halde bulur. Sonra Kada'ya ne olduğunu sorar. Kada Xece'nin eski sözlüsünün gelip yedi kardeşi öldürüp kendisini de yaralayıp Xece'yi kaçırdığını söyler. Kada beni bağlamasaydın böyle olmazdı der ve ne tarafa doğru gittiklerini söyler. Kada kısa bir süre sonra ölür. Siyabend onları takip eder bulur ve Xece'yi geri alır. Ardında tekrar Süphan Dağı'na dönerler. Burada biraz dinlenmek isterler. Siyabend Xece'nin dizlerine uzanıp uykuya dalar ve birden Xece'nin ağlamasıyla uyanır.

Siyabend, Xace'ye neden ağladığını sorar. Xace söylemek istemez ancak Siyabend çok ısrar edince söyler: "Biraz önce çirkin bir geyik çok güzel bir geyiği önüne katmış götürüyordu. O çirkin geyik diğerlerini güzel geyiğe yaklaştırmıyordu. Hele içinde biri vardı ki tıpkı sana benzettim, bu yüzden ağladım." der. Siyabend: "Söyle bakalım hangi tarafa gittiler." der. Xace parmağıyla işaret eder. Siyabend ok ve yayını alır ve geyiklerin gittiği tarafa doğru gider.

Siyabend geyiği görür, tam okunu fırlatacakken geyik Siyabend'e yaklaşır, boynuzunu Siyabend'in göğsüne saplayarak onu uçurumdan aşağı fırlatır. Siyabend uzun süre dönmeyince Xace meraklanır ve onu aramaya başlar. Bir inilti duyar, sese doğru gider ve acı manzara ile karşılaşır. Siyabend'in düştüğü yerde koca bir dal sırtından girip göğsünden çıkmıştır.

Xace'nin ağıtı

Süphan Dağı'nın başı sislidir.
Süphan Dağı'nın altı sislidir.
Kim görmüş, kim iştmiş.
Av, avcuyu öldürsün.
Geyiğin boynuzu uzun, boyum gibi.
Nasıl ayırdın, nasıl yıktın bahtımızı!

Siyabend'in cevabı

Xace'm, güzel Xace'm.
Nasıl olmadı ikimizin muradı
Bizde Süphan Dağı'na
Kursaydık güzel bir çadır.
Xace yapma, ağıt yakma.
Al yanaktan yaş akıtma.

Siyabend fazla dayanamaz ve orada can verir. Xece de, Siyabend'in göğsünden çıkan uzun ve sivri dal parçasının üzerine atlayarak canına kıyar. Siyabend ile Xece'yi ayıran sivri dal tekrar ikisini bir araya getirir ama cansız bir şekilde.

Derlerki; her yıl Siyabend ile Xece'nin mezarında, kan renginde iki gül biter. Bu güller birbirine sarılmak üzere iken bir deve dikenini de aralarına girer, bu iki gülün kavuşmasını engeller. Söylenti odur ki deve dikenini geyiğin boynuzlarıdır...

XECE (HACE) VE SİYABEND'İN ÖYKÜSÜNÜN AĞIT ŞEKLİNDEKİ VARYANTI

Ah! Ahh! Ahhh!

Ahlat'ın Süphan'ı yanıyor, dumanlıdır.

Zavallı gönlüm diyor ki: "Allah'ım sabahtır."

Sen nasıl aldın, Kasım babamı, yaşlı anamı!

Beni amcamla yengemin eline bıraktın!

Beni milletin, el alemin çobanı yaptın.

Ah! Ahh! Ahhh!

Akşam eve döndüğümde sıcak bir ekmeğe hasretim.

Elimi sıcak ekmeğe uzattığım zaman,

Amcam şişi alır eline, yengem oklavayı.

Beni döverlerdi, koşarak dışarı atardım kendimi.

Ah! Ahh! Ahhh!

Yaşlı kadın şikayete gelir amcama,

Siyabend koşarak atar kendini, Süphan'ın eteklerine.

Giriyor bir mağaranın içine.

Düşünüp ağlar kendi haline.

Ah! Ahh! Ahhh!

Siyabend der:"Sonbahardır."

Rüzgarın çılgınlıkları üzerime gelir.

Acaba ne olur halim kışın soğuşunda.

Ne olacak benim halim, kurt ve ayıların dağlarında.

Ne olacak benim aç halim.

Ah! Ahh! Ahhh!

Diyorlar ki:” Hızır(A.S) duyar sesini.”

Siyabend’in eline verir elini.

Der ki: “Oğlum, bu devrin insanı, senin sırtını yere veremez.

Yaşın otuz bire geldiğinde, ölümün bir çöl hayvanının elinden olacak.”

Ah! Ahh! Ahhh!

Diyorlar ki: “ Siyabend başına atar bir duvak.”

Sırtını döner kara, kar erir, sırtını çimene değer.

Boncuk boncuk terler.

Ah! Ahh! Ahhh!..

***

İŞLERİ TERS GİDEN HİZMETKÂR

Geçmiş zamanda, bir köy ağası ve hizmetkarı vardır. Ağa bir gün ava çıkar ve avdan üç tane güvercin getirir. Ahmet adındaki hizmetkarına güvercinleri pişirip getirmesini söyler. Ahmet, ağaya ayakkabısının olmadığını ve baharla beraber eriyen karların yolları çamura çevirdiğini söyler. Ağa da Ahmet'e altından yapılmış olan kendi şibiklerini (terliklerini) giyip gitmesini ve ağa için çok değerli olan ibriği de (su kabı) alıp doldurmasını söyler.

Ahmet yola çıktığında ağanın tazısı da onunla beraber gider. Ahmet, güvercinleri pişirmek için hazırlarken, ağanın ibriğinin üzerine bıraktığı güvercini tazı alıp kaçar. Ahmet tazının peşinden haykırır ve bir taş fırlatır. Ancak taş ağanın ibriğine gelir ve su kabı parçalanır. O sırada pişirmek için hazırladığı güvercinlerden bir tanesi de yandaki akarsuya düşer. Ahmet bu güvercini sudan almaya çalışırken ayağındaki ağaya ait terliklerden biri suya düşer. Güvercin de terlik de suya kapılıp gider.

Ahmet'in elinde sadece bir adet güvercin ve bir adet terlik kalmıştır. Ahmet, ağaya nasıl hesap vereceğini kara kara düşünür. Ağaya gidip olup biteni olduğu gibi anlatır. Ağa durumu anlayışla karşılır ve Ahmet'e kalan güvercini kızartıp getirmesini söyler. Ahmet tandır yakıp güvercini kızartmaya çalışırken bir kedi gelip o güvercini de götürür. Ahmet eline bir taş alıp kedinin peşine düşer. O sırada kedi mutfak ve kilerin bulunduğu odaya girer. Mutfakta yan yana duran bir küp pekmez ve bir küp dolusu garız (tavuk yemi) vardır. Kedi bu iki küpün arasında güvercini yerken Ahmet'in attığı taş pekmez küpüne gelir. Pekmez küpünde bir delik açılır ve pekmez akmaya başlar. Ahmet bunun üzerine diğer küpte delik tıkamak için kullanılan çulu alır, pekmez küpündeki deliği kapatır. Ancak bu kez de tavuk yemi ortalığa saçılır. Ahmet ne yapacağını şaşırır ve çulu bir o küpe bir o küpe tıkayayım derken her şey ortalığa yayılır.

Ahmet, ağanın yanına vardığında ağa, Ahmet'e ne yaptığını sorar. Ahmet üzgün bir şekilde olup biteni anlatır. Ağa da Ahmet'e sitem eder. Sonuç olarak bu gün Ahmet için her şeyin ters gittiği bir gün olmuştur.

ŞEMLİ- KULİ

Bir gün koyunlar ve keçiler beraber dağa otlamaya gitmişler.Sürü ilerlerken arkada bir koyun,bir de keçi kalmış. Keçi koyuna demiş ki: “İkimiz çişimizi yapacağız kimin çışı açıksa o sürüye katılacak.” Bunlar çişlerini yapmışlar, koyununki açık olmuş, keçi almış başını dağa gitmiş.

Bir mağaraya girmiş, akşamı orada geçirmiş, sabah mağaranın yanında otlamış, aradan belli bir zaman geçmiş. Keçi bu süre içinde doğum yapmış ve iki kızı olmuş. Anneleri otlamaya giderken yavrular mağarada kalıyormuş .

Bir gün yaşlı bir kurt onları görmüş. Kurdun dişleri yokmuş.Yine keçi mağaradan çıkıp otlamaya giderken kurt ona saldırmış. Şemli bir deliğe saklanmış, kurt Kuli' yi yakalamış ve direk yutmuş. Keçi akşam olduğunda mağaraya gelmiş. Şemli, kardeşini bir kurdun yediğini annesine söylemiş. Keçi, kurdu bulmuş ve boynuzunu vurduğu gibi kurdun karnını yırtmış. Kuli canlı çıkmış. Annesi onları alıp köye dönmüş ve “Artık buralar bize göre değil.” deyip yavrularını alarak köyün yolunu tutmuş...

***

DOĞRULUK KAZANDIRIR

Bir gün padişah ve veziri , padişahın isteğiyle gezmek için dağa çıkarlar. Padişah yolda yorgun düşünce bir ağacın altında dinlenmek istediğini söyler. Vezirden kendisine bir kahve yapmasını ister. Vezir kahve pişirmek için odun toplarken iki kuşun bir ağacın başında konuştuğunu görür ve kulak misafiri olur.

Kuşun biri diğerine: “ Kızımı oğluma vermiyor musun?” diye sorar. Diğer kuşa başlık parası ister. Kuş, senin başlık paran nedir? diye sorar. O da der ki :” Ben yavrularımı bu köyde, insanların yumurtalarımı kırması sonucu kaybettim. Bana insan olmayan harabe bir köy bulursan sana kızımı veririm.” Kuş bunun üzerine: “Buranın ruşiravanı (padişahı) zalimdir, bunun yüzünden çok köy boşalmıştır, ben sana bir değil on köy bulurum.” der. Kuşların dilinden anlayan vezir, duyduklarını padişaha anlatır. Padişah şaşırır ve bunun üzerine vezirine artık bundan sonra hiç kimseye zalimlik yapmayacağını ve adaletli olacağını söyler. Padişah sarayına geldiğinde insanlara zulmederek yaptırdığı binayı yıktırır. İnsanlara adil davranarak çalışanların hakkını ödeyerek yeni bir saray yaptırır.

Vezir bir gün padişaha:” İnsanların derdi var ancak sana anlatmaktan korkarlar.” der. Padişah bunun üzerine derdi olanın gelip işaret vereceği bir zil yaptırır. Bir gün zil çok gürültülü bir şekilde çalar. Padişahın adamları bir de bakar ki zilin başında kocaman bir yılan var. Ejderha gibi bir yilandır bu. Padişaha durumu anlatırlar ve padişah hayvanların dilinden anlayan vezirini yılanın yanına göndermek ister. Vezir kuşların dilinden anladığını ancak yılanın dilinden anlamadığını söyler.

Padişah da bir derdi olduğunu düşündüğü yılanın derdini anlamak için bir test yapmayı düşünür. Bunun için farklı meslek gruplarından insanları getirir ve yılanın yanından uzaklaşmalarını ister. Yılan kimin peşinden giderse yılanın derdi onunla ilgilidir, der. Padişahın dediği gibi yapılır ve yılan, marangoz olduğu elindeki malzemelerden belli olan bir adamın peşinden gider.

Padişah bu durumu görünce bu yılanı bir marangoz lazım, der. Marangoza yılanın peşinden gitmesini söyleyen padişah, sana bir şey olursa aileme ben bakarım, der. Bunun üzerine marangoz yılanın peşinden gider.

Marangoz, aceleci yılanın ardından zor yetişir. Gidecekleri yere vardıklarında bir de ne görsün. Başka bir yılan koca bir geyiği yutmuş ancak geyiğin boynuzları yılanın karnını yarıp geçmiştir. Marangoz gördüklerinden sonra buraya niçin geldiğini ve onu getiren yılanın neden aceleci olduğunu anlamış olur. Yılanın yuttuğu geyiğin boynuzlarını keser ve yılanı kurtarır. İki yılan da marangoza sevgilerini göstermek için her şeyi yapar. Yılanın biri adama ağzıyla biraz buğday getirir. Ancak marangoz bu duruma anlam veremez. Marangoz bu buğdayları önemsemez ve yere atar. Bunu gören yılanlar büyük bir çılgınlıkla gelir ve adama bu buğdayların suya atıldığında nasıl mücevhere dönüştüğünü gösterir. Buğdayları alan marangoz evine döner. Ertesi gün padişahın huzuruna çıkar ve olup biteni anlatır. Ancak önce buğdaydan bahsetmez sonra padişahın değişip artık iyi biri olduğunu düşündüğünden buğdaylardan bahseder.

Padişah, buğdayların kaynağını bulmak için adamlarına emir verir. Adamlarından biri buğdayın nereden geldiğini bulur ve padişaha anlatır. Adamın dediğine göre bir köyde bir fakir, bir de çok zengin bir adam vardır. Zengin adam fakir adamın topraklarını satın almıştır. Zengin adam toprakları sürerken bir küp altın bulur. Daha sonra fakir adamın yanına gelir. Ona tarlasında bir küp altın olduğunu ve gelip çıkarmasını söyler. Fakir adam tarlayı ona sattığını ve altınların onun olduğunu, eğer altın benim olsaydı kırk yıldır sürdüğüm bu tarlada altın benim sabanıma takılır onu ben bulurdum, der. Zengin adam bu altın bana da haram, der. Bunun üzerine kadı efendiye danışılır. Kadı çocuğunuz var mı diye sorar. Birinin kızı diğerinin de oğlu olduğunu öğrenir ve hükmü verir. Kadı bu çocukların evlenmesini ve tarlaların bu çocuklara verilmesini, küpü de bu çocukların çıkarmasını ister. Zengin adam bir zaman sonra bu tarlaya buğday eker. Burada büyüyen buğdayların suda mücevhere dönüştüğünü fark eder. Sonuç olarak doğruluk her zaman insanlara kazandırır...

***

BATIL İNANÇLAR

- Tencerenin dibini sıyıranların düğünlerinde kar yağar.

*****

- Bayram günü salıncakta sallananların günahları dökülür.

*****

- İkiz çocukları olan bir anne boynu tutulan birinin boynuna dokunursa o kişi iyileşir.

*****

- Gece yarısı temizlik yapılırsa evin bereketi kaçar.

*****

- Ekmeğin yanığını yiyenin nişanlısı güzel olur.

*****

MANİLER

Al almayı daldan al,
Daldan değil benden al.
Duydum ki evlenmişsin,
Ben öleyim ondan al.

*****

Yağmur yağdı petare,
Kalkın gidah sítare,
Men garip, eşim garip,
Huda bizi kurtare...

*****

Sıra sıra kavaklar,
Dökülüyor yapraklar.
Sen beni saramazsan
Sarsın kara topraklar.

*****

Kızlar kızlar gelim mi?
Dam duvarı delim mi?
Siz ananızın koynunda,
Ben soğuktan ölem mi?

*****

Su gelir bendi döger,
Göger bostanın göger.
Ben burada garip düştüm,
Her gelen beni döger!

*****

Al almayı daldan al,
Daldan değil benden al.
Duydum ki evlenmişsin,
Ben öleyim ondan al.

*****

Yağmur yağdı petare,
Kalkın gidah sıtare,
Men garip, eşim garip,
Huda bizi kurtare...

*****

Sıra sıra kavaklar,
Dökülüyor yapraklar.
Sen beni saramazsan
Sarsın kara topraklar.

*****

Kızlar kızlar gelim mi?
Dam duvarı delim mi?
Siz ananızın koynunda,
Ben soğuktan ölem mi?

*****

Su gelir bendi döger,
Göger bostanın göger.
Ben burada garip düştüm,
Her gelen beni döger!

*****

Mavi boncuk düzerem,
Oturmuşem bükerem,
Yarım geldi deseler
Ufak ufak tökerem.

*****

Yeter ki insan ol!
Hefse verme yol!
Doğru insan gibi
Yol gösteren ol!

*****

Haynım, naynım göçebe.
Çingene gelmiş kapının önüne.
Altı parçaya böldüler kapıyı,
Haydar'ın kızı için...

*****

Yayığı sallıyorum ayran olmuyor,
Yılanın zehri azalmıyor.
Üyneyr uykudan uyanıncaya dek,
İşçilerin kahvaltısı yetişmiyor.

*****

Kurban olayım üç defa,
Getireyim ona üç yare.
Medine'nin babasının oğlu
Girmiş Mardin içine.
Oy annesi, oy annesi...

*****

Babamızın oğlu bostanın sahibi,
Ali Paşa hastaların doktoru.

*****

Babam, kurban olayım kurbanlık.
Bir yar getireyim Bulanıklı.
Dudağı çarık, ağzı buzağı...

*****

Rabbim seni vermiş,
Yemiş ağaçları yaprak vermiş.
Ömür içinde uzanmış,
Elinde bir şey varmış;
Altın sarısı hañçermiř.

*****

Oğul halamın oğlu,
Ağzı dişi kudretten çıkan güzel koku...

*****

Yüce Rabbim yukarda,
Kağıt geldi mühürlü.
Bir keçi, bir kırmızı kuzu...

*****

Yüce rabbim gış gışan,
Ağzı dişi çekilmeyen,
Burnu eksik çekilen.

*****

Tandırımı yandırım,
Sevdiğimi kandırım,
Elin elimde olsun
Dediğin yerde duram.

*****

Bu dağı asam, dedim.
Asam, dolaşam, dedim.
Bir vefasız yar için
Aleme paşam, dedim.

*****

Bahçelerde kalem var.
Ardımızda gelen var.
Eski yarı unuttum,
Yenilere selam var.

*****

Karadır başın ördek.
Yeşildir başın ördek.
Her gün çüt çüt gezersin,
Hani yoldaşın ördek.

*****

Otları biçer tırpan.
Hacılar keser kurban.
Yarım toprağa girmiş,
Toprağın taşan kurban.

*****

Bülbül bir sarı kuştur.
Sesi saraya hoştur.
Kınemeyin bülbülü,
Aşıklık naçar iştir.

*****

Sıra sıra siniler.
Kınelerden geldiler.
Men yare aglıyende,
Eller üstüme güler.

*****

Gülistan ÖZDEMİR– 80 Yaşında,

ATASÖZLERİ

Helal kazanç kıl olur kopmaz, haram kazanç halat olsa da kopar.

*****

Et görmemiş, ciğere bayılır.

*****

Elle (ayakla) düşen kalkar, dille düşen kalkmaz.

*****

Su dize çıksa turnaya ne.

DEYİMLER **VE** **YÖREYE AİT KELİMELER**

- **Mırtıp :** Çingene
- **Gadane :** İri yapılı
- **Pırtıpori olmuş :** Paramparça
- **Bizzot :** Kızgın , sinirli
- **Tulle :** Yeni yetmeler, gençler
- **Katakulle etme :** Dalavereci
- **Çort çort konuşma :** Densiz konuşan
- **Rutçiksiz herif :** Suratsız adam
- **Dıral avrat :** Tembel kadın
- **Behemt düştüş :** Mecalsiz düşmek
- **Poççik :** Kuyruk
- **Zır boge:** İri yapılı, çok yiyen adam
- **Dol dol gezersen :** Boş gezenler için söylenir
- **Sukumsuz :** Yüzsüz, çirkin
- **Çev ker :** Eşek gözlü

- **Çarçur etme :** Müsriflik yapma
- **Çıkmı direj :** Uzun bacaklı
- **Beteşe :** Çirkin

- İnek öldü hap kesildi.
- İşte meydan , işte şeytan...
- Fakir ha suyun bu yanında, ha o yanında...
- Kırk yalancı...

Hacı Mehmet İVAK- 62 Yaşında

TEKERLEMELER

Yaşın yirmiye geçti, akşama kadar çocuklarla oyun oynuyordun.
Şimdi otuz, saçlarına ak düştü.
Kırk oldun, kırık oldun.
Yaşın elli oldu, besbelli oldun. (Saçların iyice beyazladı.)
Altmış oldun, batmış oldun.
Yetmiş oldun, bitmiş oldun.
Seksen oldun, noksan oldun.
Yüz oldun, güz oldun (Büküldün kaldın.)

Altı aydır kışımız.
Çortidir aşımız.
Kargadır kuşumuz.
Darıdır lavaşımız.

Eğer taş yuvarlandı, çömleğe deydi, vay çömleğin haline.
Eğer çömlek yuvarlandı, taşa deydi, vay çömleğin haline...

*****

Birgöl YATMAZ—46 Yaşında, Hediye YILMAZ-50 Yaşında

BİLMECELER

Mavi atlas, terzi biçmez, iğne batmaz. (hava)

*****

Ne yerdedir ne göktedir, yönetimi eldedir. (gemi)

*****

Yer altında kürklü hece.(soğan)

*****

Satan yapar, alan yatar, yattığını bilmez. (tabut)

*****

Yer yer doymaz, oturup kalmaz. (fırın)

*****

Buradan vurdum kılına, Halep'ten çığlık uçı. (yıldırım)

*****

Gelen leyli, giden leyli, tek ayağı üstünde duran leyli. (kapı)

*****

Soğaram küser, çekerem küser. (kahve pişirme)

*****

Kara katır yane yatır, kalkar otlar, yine yatır. (makas)

*****

DUA VE BEDDUALAR

DUALAR

Ömrün uzasın.

Allah sana dilediğini bağışlasın.

Yüzün güle murat edesin.

Allah birini bin ede.

Elin toprağın ateşin altun kesile.

Ah vah etmeyesin.

Sen beni incitmemişsen Allah da seni incitmeye.

Darlık yüzü görmeyesin.

Allah seni görünür görünmez, belalardan korusun.

Şeyh Abdulkadir Geylani, Veysel Karani duacın ola.

Ellerin dert görmeye.

Ömrün su gibi uzun ola...

BEDDUALAR

Gözün dökülsün.

Öz başın yiyessin.

Elin hıne görmeye.

Allah'ından bulasın.

Kudümün kırıla.

Yüzün gülmeye, uşaktan mahrum kalasın.

Oğaş demeyessin.

Burnundan gele.

Ocağın söne.

Muradın gözünde kala.

Canın hayrını görmeyessin...

*****

KAYNAKÇA

Asiye AKAR, Malazgirt,MUŐ.

Birgöl Yatmaz, Malazgirt,MUŐ.

Gölstan ÖZDEMİR, Adaksu Köyü, Malazgirt, Muő.

Hacı Mehmet İVAK, Adaksu Köyü, Malazgirt, Muő.

Hacı Yusuf YILMAZ, Malazgirt,MUŐ.

Hasret ACAR, Adaksu Köyü, Malazgirt, Muő.

Hediye YILMAZ, Malazgirt,MUŐ.

Mehmet DİNÇ, Malazgirt,MUŐ.

Periőan ULAŐ, Malazgirt,MUŐ.

Resul AKGÜN, Malazgirt,MUŐ.

Sıddık BELER, Malazgirt,MUŐ.

Tevrat BELER, Malazgirt,MUŐ.

www.mus.gov.tr

Malazgirt-2018